

गुरुपूजनाची पूर्वसिद्धता (पूर्वतयारी)

‘गुरुपौर्णिमे’ला करण्यात येणाऱ्या गुरुपूजनाची पूर्वसिद्धता येथे देण्यात आली आहे.

१. गुरुपूजनाची सिद्धता करण्याच्या संदर्भातील सूचना

- अ. गुरुपूजनासाठी मखर केळीच्या गाभ्याचे (केळी उपलब्ध नसल्यास कर्दळीचे) बनवावे. लाकडी देव्हऱ्यावर किंवा चौरंगावर सजावट करावी. थर्माकोलच्या सजावटीतून चांगली स्पंदने येत नसल्याने सजावटीसाठी शक्यतो थर्माकोल वापरू नये.
- आ. पूजेच्या आधी आणि नंतर चौरंगाच्या आजूबाजूची जागा व्यवस्थित अन् स्वच्छ असावी, उदा. तोरण, फुले अव्यवस्थितपणे पडलेली नसावीत.
- इ. पूजनासाठी श्री गुरूंचे छायाचित्र मखरातच ठेवावे (इतरत्र कोठेही ठेवू नये) अथवा महर्षि व्यासांच्या प्रतिमेचे पूजन करावे.
- ई. श्री गुरूंचे छायाचित्र फुलांनी पूर्णपणे झाकलेले नसावे. सर्वांना श्री गुरूंचे दर्शन व्यवस्थित होईल, अशा प्रकारे हार आणि फुले वाहावीत.

२. पूजेस बसणाऱ्यांसाठी सूचना

- अ. पूजेला बसतांना पती-पत्नीने स्नान करून सोवळे किंवा धूतवस्त्र नेसून आणि पतीने उपरणे अंगावर घेऊन बसावे. पत्नीने पतीच्या उजव्या हाताला बसावे. पूजन करतांना ओले हात पुसण्यासाठी एक वस्त्र घ्यावे.
- आ. आपल्यासमोर पाण्याने भरलेला तांब्या (कलश), पेला, पळी आणि ताम्हण घ्यावे. तसेच एका ताटामध्ये हळद, पिंजर, अक्षता, गंध, फुले, इत्यादी पूजासाहित्य असावे.
- इ. पत्नीने आपला उजवा हात प्रत्येक उपचाराच्या वेळी पतीच्या उजव्या हाताला लावावा.
- ई. पूजा चालू असतांना पूजेकडे लक्ष असावे. आवश्यकतेनुसार बोलावे.
- उ. ‘आपल्यासमोर प्रत्यक्ष सदगुरु बसलेले आहेत आणि आपण त्यांची पूजा करत आहोत’, असा भाव असावा.
- ऊ. श्री गुरूंची आरती म्हणण्यापूर्वी त्या आरतीचा भावार्थ समजून घ्यावा. त्यामुळे भावजागृती होण्यास साहाय्य होते.

३. पूजेसाठी लागणारे साहित्य

श्री गुरूंची प्रतिमा, हळद, कुंकू, गंध, शेंदूर, अक्षता, उदबत्ती, वाती, कापूर, रांगोळी, चौरंग, कलश, पंचपात्री, पळी, ताम्हण (तीन), समई (दोन), समईखाली ठेवण्यासाठी ताटली (दोन), निरांजन, पंचारती, घंटा, आगपेटी, कापसाचे वस्त्र, नारळ (पाच), तांदुळ (एक किलो), सुपाऱ्या (५), विड्याची पाने (वीस), पाच प्रकारची फळे (प्रत्येकी २), सुट्टे पैसे (१ किंवा २ रुपयाची पाच नाणी), गूळ, खोबरे (एक वाटी), उदबत्तीचे भांडे (उदबत्तीचे घर आणि खाली ठेवण्यासाठी ताटली), मखर सजवण्याचे साहित्य, फुले, हार, दोन पाट, तुळशी, दूर्वा, बेल, केळीचे खांब (मखरासाठी), चौरंग सजवण्यासाठी फुलांची गुंडी, तेल (समईत घालण्यासाठी), तूप (निरांजनात घालण्यासाठी)

४. पूजेची मांडणी

चौरंग किंवा देव्हारा पूर्व किंवा पश्चिम दिशेला ठेवावा. त्याच्या सभोवती केळीच्या गाभ्याचे मखर करावे. मखरामध्ये आपल्या दिशेला तोंड करून श्री गुरूंची प्रतिमा ठेवावी. छायाचित्राच्या पुढे चौरंगावर विड्याची २ पाने, सुपारी आणि १ रुपयाचे नाणे आणि सोबत नारळ ठेवावा. नारळ ठेवतांना नारळाची शेंडी श्री गुरूंच्या प्रतिमेच्या दिशेने असावी. चौरंगाच्या खाली ५ प्रकारची फळे एका ताटात घालून ठेवावी. देव्हारा / चौरंग यांच्या दोन्ही अंगाला (बाजूला) समया ठेवाव्यात.

५. गणपतिपूजन मांडणी

एका ताटात किंवा ताम्हणात तांदुळ ठेवून त्यावर नारळ ठेवावा (नारळाची शेंडी आपल्या दिशेला असावी). सोबत विडा ठेवावा. नैवेद्यासाठी केळे / गूळ-खोबरे ठेवावे. चौरंग आणि गणपतिपूजनाच्या मांडणीसमोर दोन पाट ठेवावेत. चौरंगाच्या आणि पाटांच्या सभोवती सुशोभित अशी रांगोळी काढावी.

श्री गुरुपूजन (अर्थासह)

प्रस्तूत लेखात गुरुपूजनाचा विधी दिला आहे. पूजेतील मंत्रांचा अर्थ समजल्यास गुरुपूजन अधिक भावपूर्ण होण्यास साहाय्य होते. या दृष्टीने येथे शक्यतो प्रत्येक मंत्रापुढे त्याचा मराठी भाषेत अर्थ / भावार्थ दिला आहे. यानुसार श्री गुरुपूजन करून सर्व साधक, शिष्य आदींवर गुरुकृपा व्हावी, हीच श्री गुरुचरणी प्रार्थना !

नमस्कार ! श्री गुरुंना वंदन करून पूजनाला आरंभ करूया.

आचमन

पुढील ३ नावे उच्चारल्यावर प्रत्येक नावाच्या शेवटी डाव्या हाताने पळीने पाणी उजव्या हातावर घेऊन प्यावे –
श्री केशवाय नमः । श्री नारायणाय नमः । श्री माधवाय नमः ।

या नावाने हातावर पाणी घेऊन खाली ताम्हणात सोडावे –
श्री गोविन्दाय नमः ।

त्यानंतर पुढील नावे अनुक्रमे उच्चारवी –

विष्णवे नमः । मधुसूदनाय नमः । त्रिविक्रमाय नमः । वामनाय नमः । श्रीधराय नमः । हृषीकेशाय नमः । पद्मनाभाय नमः । दामोदराय नमः ।
संकर्षणाय नमः । वासुदेवाय नमः । प्रद्युम्नाय नमः । अनिरुद्धाय नमः । पुरुषोत्तमाय नमः । अधोक्षजाय नमः । नारसिंहाय नमः । अच्युताय नमः ।
जनार्दनाय नमः । उपेन्द्राय नमः । हरये नमः । श्रीकृष्णाय नमः ।
(हात जोडावे.)

प्रार्थना

श्रीमन्महागणाधिपतये नमः । (गणांचा नायक असलेल्या अशा श्री गणपतीला मी नमस्कार करतो.)

इष्टदेवताभ्यो नमः । (माझ्या आराध्य देवतेला मी नमस्कार करतो.)

कुलदेवताभ्यो नमः । (कुलदेवतेला मी नमस्कार करतो.)

ग्रामदेवताभ्यो नमः । (ग्रामदेवतेला मी नमस्कार करतो.)

स्थानदेवताभ्यो नमः । (येथील स्थानदेवतेला मी नमस्कार करतो.)

वास्तुदेवताभ्यो नमः । (येथील वास्तुदेवतेला मी नमस्कार करतो.)

आदित्यादिनवग्रहदेवताभ्यो नमः । (सूर्यादि नऊ ग्रहदेवतांना मी नमस्कार करतो.)

सर्वेभ्यो देवेभ्यो नमः । (सर्व देवांना मी नमस्कार करतो.)

सर्वेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो नमो नमः । (सर्व ब्राह्मणांना (ब्रह्म जाणणाऱ्यांना) मी नमस्कार करतो.)

अविघ्नमस्तु । (सर्व संकटांचा नाश होवो.)

सुमुखश्चैकदन्तश्च कपिलो गजकर्णकः ।
लम्बोदरश्च विकटो विघ्ननाशो गणाधिपः ॥

धूम्रकेतुर्गणाध्यक्षो भालचन्द्रो गजाननः ।
द्वादशैतानि नामानि यः पठेच्छृणुयादपि ॥
विद्यारंभे विवाहे च प्रवेशे निर्गमे तथा ।
संग्रामे संकटेचैव विघ्नस्तस्य न जायते ॥

(सुंदर मुख असलेला, एक दात असलेला, फिक्कट करडा रंग असलेला, हत्तीप्रमाणे कान असलेला, विशाल पोट असलेला, (दुर्जनांच्या नाशासाठी) विक्राळ रूप असलेला, संकटांचा नाश करणारा, गणांचा नायक धुरकट रंगाचा, गणांचा प्रमुख, मस्तकावर चंद्र धारण करणारा आणि हत्तीप्रमाणे तोंड असलेला ह्या श्री गणपतीच्या बारा नावांचे विवाहाच्या वेळी, विद्याभ्यास चालू करतांना, (घरात) प्रवेश करतांना अथवा (घरातून) बाहेर पडतांना, युद्धावर जातांना किंवा संकटकाळी जो पठण करील किंवा ऐकेल त्याला विघ्ने येणार नाहीत.)

शुक्लाम्बरधरं देवं शशिवर्णं चतुर्भुजम् ।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये ॥

(सर्व संकटांच्या नाशासाठी शुभ्र वस्त्र नेसलेल्या, शुभ्र रंग असलेला, चार हात असलेल्या प्रसन्न मुख असलेल्या अशा देवाचे (भगवान श्रीविष्णूंचे) मी ध्यान करतो.)

सर्वमङ्गलमाङ्गल्ये शिवे सर्वार्थसाधिके ।
शरण्ये त्र्यंबके गौरि नारायणि नमोऽस्तुते ॥

(सर्व मंगलामध्ये मंगल, पवित्र, सर्वांचे कल्याण करणाऱ्या, तीन डोळे असलेल्या, सर्वांचे शरण स्थान असलेल्या, शुभ्र वर्ण असलेल्या हे नारायणीदेवी, मी तुला नमस्कार करतो.)

सर्वदा सर्वकार्येषु नास्ति तेषाममङ्गलम् ।
येषां हृदिस्थो भगवान्मङ्गलायतनं हरिः ॥

(मंगल अशा निवासात (वैकुंठात) रहाणारे भगवान श्रीविष्णु ज्यांच्या हृदयामध्ये असतात, त्यांची सर्व कामे नेहमी मंगल होतात.)

तदेव लग्नं सुदिनं तदेव ताराबलं चन्द्रबलं तदेव ।
विद्याबलं दैवबलं तदेव लक्ष्मीपते तेऽङ्घ्रियुगं स्मरामि ॥

(हे लक्ष्मीपती (विष्णो), तुझ्या चरणकमलांचे जे स्मरण तेच लग्न, तोच उत्तम दिवस, तेच ताराबळ, तेच चंद्रबळ, तेच विद्याबळ आणि तेच दैवबळ (होय.)

लाभस्तेषां जयस्तेषां कुतस्तेषां पराजयः ।
येषामिन्दीवरश्यामो हृदयस्थो जनार्दनः ॥

(निळसर काळा रंग असलेला सर्वांचे कल्याण करणारा असा (भगवान विष्णु) ज्यांच्या हृदयामध्ये वास करतो, त्यांचा पराजय कसा होईल ! त्यांचा नेहमी विजय होईल, त्यांना सर्व (इच्छित) गोष्टी प्राप्त होतील !)

यत्र योगेश्वरः कृष्णो यत्र पार्थो धनुर्धरः ।
तत्र श्रीर्विजयो भूतिर्धुवा नीतिर्मतिर्मम ॥

(जेथे महान योगी असा (भगवान) श्रीकृष्ण आणि महान धनुर्धारी अजातशत्रु आहेत, तेथे ऐश्वर्य अन् जय निश्चित असतो, असे माझे मत आणि अनुमान आहे.)

विनायकं गुरुं भानुं ब्रह्मविष्णुमहेश्वरान् ।
सरस्वतीं प्रणौम्यादौ सर्वकार्यार्थसिद्धये ॥

(सर्व कार्ये सिद्धीस जाण्यासाठी प्रथम गणपति, गुरु, सूर्य, ब्रह्मा-विष्णु-महेश आणि सरस्वतीदेवी यांना नमस्कार करतो.)

अभीप्सितार्थसिद्धयर्थं पूजितो यः सुरासुरैः ।
सर्वविघ्नहरस्तस्मै गणाधिपतये नमः ॥

(इच्छित कार्य सिद्धीस जाण्यासाठी देव आणि दानव सर्वांना पूजनीय असलेल्या आणि सर्व संकटांचा नाश करणाऱ्या अशा गणनायकाला मी नमस्कार करतो.)

सर्वेष्वारब्धकार्येषु त्रयस्त्रिभुवनेश्वराः ।

देवा दिशन्तु नः सिद्धिं ब्रह्मेशानजनार्दनाः ॥

(तिन्ही लोकांचे स्वामी असलेले ब्रह्मा-विष्णु-महेश हे त्रिदेव (आम्हाला) सुरू केलेल्या सर्व कार्यामध्ये यश देवोत.)

देशकाल (गुरुपौर्णिमा २०१६)

आपल्या डोळ्यांना पाणी लावून पुढील देशकाल म्हाणावा.

श्रीमद्भगवतो महापुरुषस्य विष्णोराज्ञया प्रवर्तमानस्य अद्य ब्रह्मणो द्वितीये परार्धे विष्णुपदे श्रीश्वेत-वाराहकल्पे वैवस्वत मन्वंतरे अष्टाविंशतितमे युगे युगचतुष्के कलियुगे कलि प्रथम चरणे जंबुद्वीपे भरतवर्षे भरतखंडे दक्षिणापथे रामक्षेत्रे बौद्धावतारे दंडकारण्ये देशे गोदावर्याः दक्षिणतीरे शालिवाहन शके अस्मिन्वर्तमाने व्यावहारिके दुर्मुखनाम संवत्सरे, दक्षिणायने, ग्रीष्मऋतौ, आषाढमासे, शुक्लपक्षे, पौर्णिमायां तिथौ, भौम वासरे, पूर्वाषाढा दिवस नक्षत्रे, वैधृति योगे, भाव करणे, धनु स्थिते वर्तमाने श्रीचंद्रे, कर्क स्थिते वर्तमाने श्रीसूर्ये, सिंह स्थिते वर्तमाने श्रीदेवगुरौ, वृश्चिक स्थिते वर्तमाने श्रीशनैश्चरौ एवंग्रहगुणविशेषेणविशिष्टायां शुभपुण्यतिथौ

संकल्प

(उजव्या हातात अक्षता घ्याव्यात आणि पुढील संकल्प म्हाणावा.)

मम आत्मनः परमेश्वर-आज्ञारूप-सकल-शास्त्र-श्रुतिस्मृति-पुराणोक्त-फल-प्राप्तिद्वारा श्री परमेश्वर-प्रीत्यर्थ श्री सद्गुरुनाथदेवता-प्रीत्यर्थ पूजनम् अहं करिष्ये । तत्रादौ निर्विघ्नता सिद्ध्यर्थं महागणपतिपूजनं करिष्ये । शरीरशुद्ध्यर्थं दशवारं विष्णुस्मरणं करिष्ये । कलश-घण्टा-दीप-पूजनं च करिष्ये ।

(‘करिष्ये’ म्हटल्यावर प्रत्येक वेळी डाव्या हाताने पळीभर पाणी उजव्या हातावरून खाली सोडावे.)

(मला स्वतःला परमेश्वराची आज्ञास्वरूप असलेल्या सर्व शास्त्र-श्रुति-स्मृति-पुराणातील फळ मिळवून परमेश्वराला प्रसन्न करण्यासाठी श्री सद्गुरुनाथदेवांना प्रसन्न करण्यासाठी मी पूजा करत आहे. त्यामध्ये पहिल्यांदा विघ्ननाशनासाठी महागणपतिपूजन करत आहे. शरिराच्या शुद्धीसाठी दहा वेळा विष्णुस्मरण करत आहे. तसेच कलश, घंटा आणि दिव्याची पूजा करत आहे.)

श्रीगणपतिपूजन

(ताम्रहणामध्ये तांदुळ घेऊन त्यावर विडा आणि नारळ ठेवावा. पुढील मंत्र म्हणून नारळावर श्री गणपतीचे आवाहन करावे आणि त्याची पूजा करावी.)

वक्रतुण्ड महाकाय कोटिसूर्यसमप्रभ ।

निर्विघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा ॥

(वळलेली सोंड, विशाल शरीर, कोटी सूर्याचा प्रकाश असलेल्या हे (गणेश) देवा, माझी सर्व कामे नेहमी विघ्नरहित कर.)

ऋद्धि-बुद्धि-शक्ति-सहित-महागणपतये नमो नमः ।

(ऋद्धि, बुद्धि आणि शक्ति यांसहित महागणपतीला नमस्कार करतो.)

महागणपतिं साङ्गं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकम् आवाहयामि ।

(महागणपतीला सर्वांगांनी आपल्या परिवारासह आपल्या शस्त्रांसहित आणि सर्वशक्तीनिशी येण्याचे आवाहन करतो.)

महागणपतये नमः । ध्यायामि ।

(महागणपतीला नमस्कार करून ध्यान करतो.)

महागणपतये नमः । आवाहयामि ।

(महागणपतीला नमस्कार करून आवाहन करतो.)

(नारळावर अक्षता घालाव्या.)

महागणपतये नमः । आसनार्थे अक्षतान् समर्पयामि ।
(महागणपतीला नमस्कार करून आसनाप्रती अक्षता अर्पण करतो.)
(अक्षता वाहाव्यात.)

महागणपतये नमः । पाद्यं समर्पयामि ।
(महागणपतीला नमस्कार करून पाय धुण्यासाठी पाणी अर्पण करतो.)
(एक पळीभर पाणी घालावे.)

महागणपतये नमः । अर्घ्यं समर्पयामि ।
(महागणपतीला नमस्कार करून अर्घ्यासाठी पाणी अर्पण करतो.)
(एक पळीभर पाणी घेऊन त्यात गंध आणि फूल घालून ते पाणी नारळावर घालावे.)

महागणपतये नमः । आचमनीयं समर्पयामि ।
(महागणपतीला नमस्कार करून आचमनासाठी पाणी अर्पण करतो.)
(एक पळीभर पाणी घालावे.)

महागणपतये नमः । स्नानं समर्पयामि ।
(महागणपतीला नमस्कार करून स्नानासाठी पाणी अर्पण करतो.)
(एक पळीभर पाणी घालावे.)

महागणपतये नमः । कार्पासवस्त्रं समर्पयामि ।
(महागणपतीला नमस्कार करून वस्त्र अर्पण करतो.)
(कापसाचे वस्त्र घालावे.)

महागणपतये नमः । उपवीतार्थे (यज्ञोपवीतं / अक्षतान्) समर्पयामि ।
(महागणपतीला नमस्कार करून उपवीत म्हणून (जानवे / अक्षता) अर्पण करतो.)
(जानवे किंवा अक्षता वाहाव्यात.)

महागणपतये नमः । चन्दनं समर्पयामि ।
(महागणपतीला नमस्कार करून गंध अर्पण करतो.)
(नारळाला गंध लावावे.)

ऋद्धिसिद्धिभ्यां नमः । हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि ।
(ऋद्धि आणि सिद्धि यांना नमस्कार करून हळद-कुंकू अर्पण करतो.)
(हळद आणि पिंजर वाहावी.)

महागणपतये नमः । सिन्दूरं समर्पयामि ।
(महागणपतीला नमस्कार करून शेंदूर अर्पण करतो.)
(शेंदूर लावावा.)

महागणपतये नमः । अलङ्कारार्थे अक्षतान् समर्पयामि ।
(महागणपतीला नमस्कार करून अलंकार म्हणून अक्षता अर्पण करतो.)
(अक्षता वाहाव्यात.)

महागणपतये नमः । पूजार्थे कालोद्भवपुष्पाणि समर्पयामि ।
(महागणपतीला नमस्कार करून पूजेसाठी सध्याच्या काळात फुलणारी फुले अर्पण करतो.)
(फुले वाहावी.)

महागणपतये नमः । दूर्वाङ्कुरान् समर्पयामि ।
(महागणपतीला नमस्कार करून दूर्वा अर्पण करतो.)
(दूर्वा वाहाव्यात.)

महागणपतये नमः । धूपं समर्पयामि ।
(महागणपतीला नमस्कार करून धूप अर्पण करतो.)
(उदबत्ती ओवाळावी.)

महागणपतये नमः । दीपं समर्पयामि ।
(महागणपतीला नमस्कार करून दीप दाखवतो.)
(निरांजन ओवाळावे.)

महागणपतये नमः । नैवेद्यार्थे गुडखाद्य (गूळ-खोबरे) नैवेद्यं निवेदयामि ।
(महागणपतीला नमस्कार करून नैवेद्यासाठी गूळ-खोबरे निवेदन करतो.)
(गूळ-खोबऱ्याचा नैवेद्य दाखवावा.)

(डोळ्यांवर डावा हात ठेवून उजव्या हातात दूर्वा किंवा फूल घेऊन त्याच्यावर पाणी घालावे. ते पाणी नैवेद्यावर शिंपडून नैवेद्य दाखवावा आणि पुढील मंत्र म्हणावेत.)

प्राणाय स्वाहा । (हे प्राणासाठी अर्पण करत आहे.)

अपानाय स्वाहा । (हे अपानासाठी अर्पण करत आहे.)

व्यानाय स्वाहा । (हे व्यानासाठी अर्पण करत आहे.)

उदानाय स्वाहा । (हे उदानासाठी अर्पण करत आहे.)

समानाय स्वाहा । (हे समानासाठी अर्पण करत आहे.)

ब्रह्मणे स्वाहा । (हे ब्रह्माला अर्पण करत आहे.)
(ते फूल किंवा दूर्वा नारळावर वाहाव्यात.)

महागणपतये नमः । नैवेद्यं समर्पयामि । (महागणपतीला नमस्कार करून नैवेद्य अर्पण करतो.)

मध्ये पानीयं समर्पयामि । (मध्ये पिण्यासाठी पाणी अर्पण करत आहे.)

उत्तरापोशनं समर्पयामि । (आपोशनासाठी पाणी अर्पण करत आहे.)
हस्तप्रक्षालनं समर्पयामि । (हात धुण्यासाठी पाणी अर्पण करत आहे.)

मुखप्रक्षालनं समर्पयामि । (तोंड धुण्यासाठी पाणी अर्पण करत आहे.)

करोद्वर्तनार्थं चन्दनं समर्पयामि । (हाताला लावण्यासाठी चंदन अर्पण करत आहे.)

मुखवासार्थं पूगीफलताम्बूलं समर्पयामि । (मुखवासासाठी पान-सुपारी अर्पण करत आहे.)

दक्षिणां समर्पयामि । (दक्षिणा अर्पण करत आहे.)
(‘समर्पयामि’ म्हणतांना हातावर पाणी घेऊन सोडावे.)

महागणपतये नमः । कर्पूरदीपं समर्पयामि । (महागणपतीला नमस्कार करून कापराची आरती अर्पण करतो.)

(कापराची आरती ओवाळावी.) अचिन्त्याव्यक्तरूपाय निर्गुणाय गुणात्मने ।

समस्तजगदाधारमूर्तये ब्रह्मणे नमः ॥

(मनाच्या आकलनशक्तीच्या पलीकडे असलेला, निराकार, निर्गुण, आत्मस्वरूपी, सर्व जगाला आधारभूत अशा ब्रह्माला मी नमस्कार करतो.)

महागणपतये नमः । मन्त्रपुष्पाञ्जलिं समर्पयामि । (महागणपतीला नमस्कार करून मंत्रपुष्पांजली अर्पण करतो.)
(गंध, फूल, अक्षता आणि दूर्वा नारळावर वाहाव्यात.)

महागणपतये नमः । नमस्कारान् समर्पयामि । (महागणपतीला नमस्कार अर्पण करतो.)
(नमस्कार करावा.)

महागणपतये नमः । प्रदक्षिणां समर्पयामि । (महागणपतीला नमस्कार करून प्रदक्षिणा अर्पण करतो.)
(प्रदक्षिणा घालावी.)

कार्यं मे सिद्धिमायातु प्रसन्ने त्वयि धातरि ।
विघ्नानि नाशमायान्तु सर्वाणि गणनायक ॥
(हे गणपति, तुझे अधिष्ठान असता आणि तू प्रसन्न असता माझे कार्य सिद्धीस जावो अन् त्यामध्ये येणाऱ्या संकटांचा नाश होवो.)

अनया पूजया सकल-विघ्नेश्वर-विघ्नहर्ता महागणपतिः प्रीयताम् ।
(ह्या पूजेने सर्व संकटांचा नाश करणारा महागणपति प्रसन्न होवो.)
(उजव्या हातावर पाणी घेऊन ते ताम्हणात सोडावे.)

त्यानंतर शरीरशुद्धीसाठी दहा वेळा श्रीविष्णूचे स्मरण करावे - नऊ वेळा ‘विष्णवे नमो’ आणि शेवटी ‘विष्णवे नमः ।’ असे म्हणावे.

कलशपूजन

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति ।
नर्मदे सिन्धुकावेरी जलेऽस्मिन् सन्निधिं कुरु ॥
(हे गंगा, यमुना, गोदावरी, सरस्वती, नर्मदा, सिंधु आणि कावेरी (नद्यांनो) या पाण्यामध्ये वास करा.)

कलशाय नमः । (कलशाला नमस्कार करतो.)
कलशे गङ्गादितीर्थान् आवाहयामि । (या कलशामध्ये गंगादितीर्थांचे आवाहन करतो.)
कलशदेवताभ्यो नमः । (कलशदेवतेला नमस्कार करतो.)

सकलपूजार्थे गन्धाक्षतपुष्पं समर्पयामि । (सर्व पूजेसाठी गंध, फूल आणि अक्षता अर्पण करतो.)
(कलशावर गंध, फूल आणि अक्षता वाहाव्यात.)

घंटापूजन

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम् ।
कुर्वे घण्टारवं तत्र देवताह्वानलक्षणम् ॥
(देवांच्या आगमनासाठी आणि राक्षसांच्या जाण्यासाठी देवतांना आवाहनस्वरूप घंटानाद करत आहे.)

घण्टायै नमः । (घंटेला नमस्कार असो.)

सकलपूजार्थे गन्धाक्षतपुष्पं समर्पयामि । (सर्व पूजेसाठी गंध, फूल आणि अक्षता अर्पण करतो.)
(घंटेला गंध, फूल आणि अक्षता वाहाव्यात.)

दीपपूजन

भो दीप ब्रह्मरूपस्त्वं ज्योतिषां प्रभुरव्ययः ।
आरोग्यं देहि पुत्रांश्च मतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥
(हे दिव्या, तू ब्रह्मस्वरूप आहेस. ज्योतिषांचा अचल स्वामी आहेस. (तू) आम्हाला आरोग्य दे, पुत्र दे, बुद्धी दे आणि शांती दे.)

दीपदेवताभ्यो नमः । (दीपदेवतेला नमस्कार करतो.)

सकलपूजार्थे गन्धाक्षतपुष्पं समर्पयामि । (सर्व पूजेसाठी गंध, फूल आणि अक्षता अर्पण करतो.)
(समईला गंध, फूल आणि अक्षता वाहाव्यात.)

अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थाङ्गतोऽपि वा ।

यः स्मरेत्पुण्डरीकाक्षं स बाह्याभ्यन्तरः शुचिः ॥

((अर्त-बाह्य) स्वच्छ असो वा अस्वच्छ असो, कोणत्याही अवस्थेत असो. जो (मनुष्य) कमलनयन (श्रीविष्णूचे) स्मरण करतो, तो आतून आणि बाहेरून शुद्ध होतो.)

(या मंत्राने तुळशीपत्र पाण्यात भिजवून पूजासाहित्यावर आणि आपल्या अंगावर पाणी प्रोक्षण करावे.)

यानंतर सद्गुरूंचे ध्यान करावे.

अथ ध्यानं -

(आता मी (सद्गुरूंचे) ध्यान करतो.)

ब्रह्मानन्दं परमसुखदं केवलं ज्ञानमूर्तिं

द्वन्द्वातीतं गगनसदृशं तत्त्वमस्यादिलक्ष्यम् ।

एकं नित्यं विमलमचलं सर्वधीसाक्षिभूतं

भावातीतं त्रिगुणरहितं सद्गुरुं तं नमामि ॥

(ब्रह्मरूप, आनंदरूप, परमोच्च सुख देणारे, केवळ ज्ञानस्वरूप, द्वन्द्वरहित, आकाशाप्रमाणे (निराकार), 'तत्त्वमसि' वाक्याचे लक्ष्य (ते तू आहेस, असे वेदवाक्य ज्याला उद्देशून आहे ते), एकच एक, नित्य, शुद्ध, स्थिर, सर्वज्ञ, सर्वसाक्षी, भावातीत, गुणातीत असलेल्या अशा सद्गुरूंना मी नमस्कार करतो.)

श्री सद्गुरुभ्यो नमः । ध्यायामि ।

(श्री सद्गुरूंना नमन करून मी ध्यान करतो.)

(गुरुपूजनात पुढील १५ उपचार आहेत, त्यातील ३ ते ६ या उपचारांच्या वेळी हातावर पाणी घेऊन ते गुरूंच्या छायाचित्रावर न वहाता, 'प्रत्यक्षात श्री सद्गुरु समोर बसलेले आहेत आणि त्यांच्या चरणांवर पाणी वहात आहेत', असा भाव ठेवून ते पाणी ताह्यणामध्ये सोडावे.)

यानंतर प्रत्येक उपचाराच्या वेळी खालील मंत्र म्हणून सद्गुरूंची पूजा करावी.

नमो गुरुभ्यो गुरुपादुकाभ्यो नमः परेभ्यः परपादुकाभ्यः ।
आचार्यसिद्धेश्वरपादुकाभ्यो नमोऽस्तु लक्ष्मीपतिपादुकाभ्यः ॥

(गुरूंना नमस्कार करतो. गुरूंच्या पादुकांना नमस्कार करतो. परेतील गुरूंना (परात्परगुरूंना) नमस्कार करतो. परात्परगुरूंच्या पादुकांना नमस्कार करतो. ईश्वरप्राप्ती झालेल्या आचार्यांच्या पादुकांना नमस्कार करतो. लक्ष्मीपती श्रीविष्णूच्या पादुकांना नमस्कार करतो.)

१. श्री सद्गुरुभ्यो नमः । आवाहयामि । (श्री सद्गुरूंना नमस्कार करून आवाहन करतो.)
(सद्गुरूंना मनाने आवाहन करावे.)
२. श्री सद्गुरुभ्यो नमः । आसनार्थे अक्षतान् समर्पयामि । (श्री सद्गुरूंना नमस्कार करून आसनाप्रती अक्षता अर्पण करतो.)
(अक्षता प्रतिमेवर वाहाव्यात.)
३. श्री सद्गुरुभ्यो नमः । पाद्यं समर्पयामि । (श्री सद्गुरूंना नमस्कार करून पाय धुण्यासाठी पाणी अर्पण करतो.)
(ताम्हणात पाणी सोडावे.)
४. श्री सद्गुरुभ्यो नमः । अर्घ्यं समर्पयामि । (श्री सद्गुरूंना नमस्कार करून अर्घ्यासाठी पाणी अर्पण करतो.)
(ताम्हणात पाणी सोडावे.)
५. श्री सद्गुरुभ्यो नमः । आचमनीयं समर्पयामि । (श्री सद्गुरूंना नमस्कार करून आचमनासाठी पाणी अर्पण करतो.)
(ताम्हणात पाणी सोडावे.)
६. श्री सद्गुरुभ्यो नमः । स्नानं समर्पयामि । (श्री सद्गुरूंना नमस्कार करून स्नानासाठी पाणी अर्पण करतो.)
(ताम्हणात पाणी सोडावे.)
७. श्री सद्गुरुभ्यो नमः । वस्त्रं समर्पयामि । (श्री सद्गुरूंना नमस्कार करून वस्त्र अर्पण करतो.)
(वस्त्र अर्पण करावे.)
८. श्री सद्गुरुभ्यो नमः । उपवीतं समर्पयामि । (श्री सद्गुरूंना नमस्कार करून उपवीत अर्पण करतो.)
(जानवे किंवा अक्षता अर्पण कराव्यात आणि हात जोडावे.)
९. श्री सद्गुरुभ्यो नमः । चन्दनं समर्पयामि । (श्री सद्गुरूंना नमस्कार करून गंध अर्पण करतो.)
(गुरूंच्या चरणांवर गंध-फूल वाहावे.)
१०. श्री सद्गुरुभ्यो नमः । मङ्गलार्थे कुङ्कुमं समर्पयामि । (श्री सद्गुरूंना नमस्कार करून मंगल म्हणून कुंकू अर्पण करतो.)
(कुंकू लावावे.)
११. श्री सद्गुरुभ्यो नमः । अलङ्कारार्थे अक्षतान् समर्पयामि । (श्री सद्गुरूंना नमस्कार करून अलंकार म्हणून अक्षता अर्पण करतो.)
(अक्षता वाहाव्यात.)
१२. श्री सद्गुरुभ्यो नमः । पूजार्थे ऋतुकालोद्भवपुष्पाणि समर्पयामि । (श्री सद्गुरूंना नमस्कार करून सध्याच्या ऋतूत फुलणारी फुले अर्पण करतो.)

(फुले अर्पण करावी आणि हार घालावा.)

१३. श्री सद्गुरुभ्यो नमः । धूपं समर्पयामि । (श्री सद्गुरूंना नमस्कार करून धूप अर्पण करतो.)
(गुरूंना उदबत्ती ओवाळावी.)

१४. श्री सद्गुरुभ्यो नमः । दीपं समर्पयामि । (श्री सद्गुरूंना नमस्कार करून दीप ओवाळतो.)
(गुरूंना निरांजन ओवाळावे.)

१५. श्री सद्गुरुभ्यो नमः । नैवेद्यार्थे पुरतस्थापितनैवेद्यं निवेदयामि । (श्री सद्गुरूंना नमस्कार करून पुढे ठेवलेला नैवेद्य निवेदन करतो.)
(हातात तुळशीचे पान घेऊन पाण्यात बुडवून त्याने नैवेद्यावर पाणी प्रोक्षण करावे आणि डावा हात छातीवर ठेवून नैवेद्य दाखवावा.)

यानंतर पुढील मंत्र म्हणावेत -

प्राणाय स्वाहा । (हे प्राणासाठी अर्पण करत आहे.)

अपानाय स्वाहा । (हे अपानासाठी अर्पण करत आहे.)

व्यानाय स्वाहा । (हे व्यानासाठी अर्पण करत आहे.)

उदानाय स्वाहा । (हे उदानासाठी अर्पण करत आहे.)

समानाय स्वाहा । (हे समानासाठी अर्पण करत आहे.)

ब्रह्मणे स्वाहा । (हे ब्रह्माला अर्पण करत आहे.)

श्री सद्गुरुभ्यो नमः । नैवेद्यं समर्पयामि । (श्री सद्गुरूंना नमस्कार करून नैवेद्य अर्पण करतो.)

मध्ये पानीयं समर्पयामि । (मध्ये पिण्यासाठी पाणी अर्पण करत आहे.)

उत्तरापोशनं समर्पयामि । (आपोशनासाठी पाणी अर्पण करत आहे.)

हस्तप्रक्षालनं समर्पयामि । (हात धुण्यासाठी पाणी अर्पण करत आहे.)

मुखप्रक्षालनं समर्पयामि । (तोंड धुण्यासाठी पाणी अर्पण करत आहे.)

करोद्वर्तनार्थे चन्दनं समर्पयामि । (हाताला लावण्यासाठी चंदन अर्पण करत आहे.)

मुखवासार्थे पूगीफलताम्बूलं समर्पयामि । (मुखवासासाठी पान-सुपारी अर्पण करत आहे.)

(‘समर्पयामि’ म्हणतांना पळीने उजव्या हातावर पाणी घेऊन ताम्हणात सोडावे.)

आता आपण सद्गुरूंची आरती करूया !

श्री सद्गुरुभ्यो नमः । मङ्गलार्तिव्यदीपं समर्पयामि । (श्री सद्गुरूंना नमस्कार करून मंगलारती अर्पण करतो.)

आरती

‘ज्योतसे ज्योत जगाओ ।’ किंवा परंपरेनुसार गुरूंची अन्य आरती म्हणावी. (मंगलारती ओवाळावी.)

श्री सद्गुरुभ्यो नमः । कर्पूरदीपं समर्पयामि । (श्री सद्गुरूंना नमस्कार करून कापराची आरती ओवाळतो.)

(कापराची आरती ओवाळावी.)

श्री सद्गुरुभ्यो नमः । नमस्कारान् समर्पयामि । (श्री सद्गुरूंना नमस्कार करतो.)

(सद्गुरूंना साष्टांग नमस्कार घालावा.)

श्री सद्गुरुभ्यो नमः । प्रदक्षिणां समर्पयामि । (श्री सद्गुरूंना नमस्कार करून प्रदक्षिणा अर्पण करतो.)

(घड्याळाच्या काट्यांच्या दिशेने, म्हणजे डावीकडून उजवीकडे वताऱ्हाळाकार फिरत स्वतःभोवती प्रदक्षिणा घालावी.)

श्री सद्गुरुभ्यो नमः । प्रार्थनां समर्पयामि । (श्री सद्गुरूंना नमस्कार करून प्रार्थना अर्पण करतो.)

(हात जोडून प्रार्थना करावी.)

आवाहनं न जानामि न जानामि तवार्चनम् । पूजां चैव न जानामि क्षम्यतां परमेश्वर ॥

(हे परमेश्वरा, मी 'तुला आवाहन कसे करावे, तुझी उपासना कशी करावी, तुझी पूजा कशी करावी', हे जाणत नाही. त्यामुळे तू मला क्षमा कर.)

मन्त्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं सुरेश्वर ।

यत्पूजितं मया देव परिपूर्णं तदस्तु मे ॥

(हे देवेश्वरा, मंत्र, क्रिया अथवा भक्ती काहीच नसलेल्या अशा मी केलेली तुझी पूजा तू परिपूर्ण मानून घे.)

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा बुद्ध्यात्मना वा प्रकृतिस्वभावात् ।

करोमि यद्यत् सकलं परस्मै सद्गुरवे इति समर्पये तत् ॥

(हे गुरुदेवा, शरिराने, वाणीने, मनाने, (इतर) इंद्रियांनी, बुद्धीने, आत्म्याने अथवा प्रकृतीस्वभावानुसार जे जे मी करतो, ते ते मी तुम्हाला अर्पण करत आहे.)

अनेन कृतपूजनेन श्रीसद्गुरुः प्रीयताम् । (या केलेल्या पूजनाने सद्गुरु प्रसन्न होवोत.)

(असे म्हणून उजव्या हातावर पाणी घेऊन सोडावे आणि दोन वेळा आचमन करावे.)

कृतज्ञता

श्री गुरूंच्या कृपेने आजचा हा कार्यक्रम संपन्न झाला, यासाठी त्यांच्या चरणी कृतज्ञता व्यक्त करून थांबूया.

गुरुपूजन झाल्यानंतर विसर्जनाच्या वेळी पुढील श्लोक म्हणावा.

यान्तु देवगणाः सर्वे पूजामादाय पार्थिवात् ।

इष्टकामप्रसिद्ध्यर्थं पुनरागमनाय च ॥

(पूजा स्वीकारून सर्व देव इष्टकामसिद्धीसाठी पुनः येण्यासाठी आपापल्या स्थानी जावोत.)

श्री गणपतिपूजन केलेल्या नारळावर अक्षता वाहून श्री गणपतीचे विसर्जन करावे.